

THOMAS BREDSORFF

ET UDVALG AF
HANS FOREDRAG OG ARTIKLER

UDGIVET AF HANS HUSTRU

ANDET OPLAG

DET SCHØNBERGSKE FORLAG
ERNST BIERBERG & MICHAEL H. JENSEN

UNGDOMMEN OG FÆDRELANDET

TALE I STUDENTERHJEMMET

1915

DET Emne, De har bedt mig behandle her i Aften, kan der siges meget saare alvorligt og betydningsfuldt om, som jeg slet ikke ved denne Lejlighed vil komme ind paa. Der er derimod en Grundopfattelse af det, som efter min Mening sjældnere kommer til Orde i Hovedstaden, og maaske sjældnest blandt Akademikerne, men som jeg vil drage frem.

Lad mig tage mit Udgangspunkt i et Brev, jeg for nogen Tid siden fik fra et ungt Menneske, og hvis Begyndelse lyder saaledes:

»Er det virkelig sandt, at vi er saa usle her i Danmark? Jeg lever her i et Pensionat blandt lutter saakaldte fædrelandskærlige Mennesker, der især viser deres Fædrelandskærlighed ved at skælde hele Folket Hæder og Ære fra. Ved Kaffen sidder man og korsrer sig over det »dorske, dvaske og usammenhængende Folk«, og hver Aften, naar vi er samlede, holder en Lærer lange Forelæsninger om den danske Ungdoms Blaserthed, Uærlighed og Foragt for Loven. Jeg har været helt syg i Sind over al denne nationale Elendighed, og jeg har taget til Genmæle efter Evne; men hvad har det hjulpet!»

Hvad jeg her har anført er jo, som mange ved, ikke noget enestaaende. Det er Udslag af en, ikke mindst i Hovedstadskrese udbredt Sygdom, der maaske er ligesaa uhyggelig som den, der klages over. Der er i disse Krese endogsaa dem, der ikke har skammet sig ved at nævne, at en rask lille Krig maaske kunde være paa sin Plads nu som en national Opstrammer! Den Slags Folk synes i hvert Fald modige paa Papiret og modige paa Folkets og Landets Bekostning!

De og Konsorter søger altsaa at vække Folkets og især Ungdommens Fædrelandskærlighed ved Klagesange, Spotteviser, Fordømmelsesdomme og Trusler. Vi kan dog maaske her blive enige om, at den Slags Midler ikke duer til meget. Skal de virke overfor et helt Folk, maa den, der bruger dem, i hvert Fald sidde inde med et dybt Kendskab til sit Folk og med en ikke mindre dyb Kærlighed til det. Han maa aabenbart have noget af det samme i sig som Israels Profeter, der talte med selve Folkesamvittighedens Røst.

Men med al Respekt for d'Hrr. Folkedommere (i »Ugens Tilskuere« og andre lignende Organer) — det profetiske udmærker dem ikke! Dertil er deres Forstaaelse af Folket for ringe. Og de bliver kun »daarlige Fugle«, der beklikker deres egen Rede.

Jeg vil advare Dem herinde mod disse Folk. Og jeg vil gøre det for de unges Skyld især.

Det er Synd overfor den Ungdom, der snart skal træde til, at smæde Folket. Det giver ikke Mod og Lyst til at gaa i Lag med

Opgaverne herhjemme. Jeg indrømmer, at der maaske findes en og anden, som kan tale et virkelig myndigt og, om det behøves, tugtende Ord i hvert Fald til store Dele af Folket. Men jeg retter den alvorligste Anklage mod dem, der uden denne Myndighed og dybe Forstaaelse vover at dømme og tugte deres Folk. Jeg anklager dem for at være medskyldige, hvis det svækkes.

Men ogsaa af andre Grunde advarer jeg mod Klagesangerne og Ulykkesprofeterne. De virker nemlig med til, at Ungdommen kommer i et negativt, ufrugtbart Forhold til sit eget Folk.

Hvad er nemlig det naturlige Forhold, hvori den unge skal staa til sit Folk og Fædreland.

Ja, lad mig nævne to Besøg, jeg havde engang af to yngre Mænd, som begge vilde ud og arbejde i Folkeoplysningens Tjeneste. De var begge Akademikere. Den ene var dansk, den anden Finne. Danskeren var opfyldt af, hvad han skulde give Folket — dette Folk, der jo desværre havde mange slemme Mangler og aabenbart i høj Grad savnede Fædrelandsfølelse. Det gjaldt især at faa denne vakt, saa den kunde give sig tydelige Udslag. Folket skulde have Ryggen ranket og »Maalbevidsthed« i Blikket (som det hedder i det ny »nationale« Opvækkelsessprog). Der skulde tages kraftigt fat med en Organisering af Foretagsvirksomhed efter en fast — maaltbevidst — Plan, og med Oprettelse af Ungdomsforeninger paa »nationalt-kristelig« Grund. Kort sagt: han vidste til Punkt og Prikke, hvorledes det hele skulde gribes an. — Han var en overmaade elskværdig ung Mand med en saare rank Ryg.

Nogen Tid efter sad jeg saa og talte med Finnen. Han var en usædvanlig kundskabsrig Mand og meget beskeden i sin hele Adfærd. Navnlig havde han studeret sit eget Folks Historie og sat sig grundig ind i alt, hvad der vedrørte finsk Aandsliv og Folkekarakter. Han havde, ligesom den førnævnte, ogsaa levet sin meste Tid i Hovedstadskrese.

Han spurgte en hel Del. Han vilde ud i Arbejdet; men han havde ikke rigtig noget »Program«. I Samtalens Løb spurgte jeg ham, hvorfor han vilde ud. Var det Frygten for Folkets Russificering; det aandelige, folkelige Forsvar, der kaldte ham?

Han svarede da — og jeg hører endnu hans Stemmes alvorlige Klang: »Nej, det har jeg vist egentlig ikke tænkt paa. Men som jeg gik derinde i Helsingfors, faldt det saa stærkt paa mit Sind: Hvor Du dog trænger til at komme ud og lære af dit Folk!« —

Lad mig minde om, at man har gjort to Fortolkninger gældende af Rasks bekendte: Sit Fædreland skylder man alt, hvad man kan udrette. Det er blevet sagt, at, bortset fra, hvad Rask selv har ment dermed, saa turde den dybeste Fortolkning være denne: Man staar i saa dyb Gæld til Fædrelandet, at man intet ejer, som man

ikke har fra det. Det vi er, er vi i Kraft af Fædrelandet, af Folket i Fortid og Nutid.

For mig er der ingen Tvivl om, at først da kan et Menneske for Alvor begynde at arbejde for Fædrelandet, naar han eller hun kommer ind under dets stille Magt og ligesom hører dets stærke og milde Tale gennem Historien, i det gamle evigunge Landskab, og, trods alt, i det Folk, i de danske Mennesker, som lever nu.

Det savner jeg blandt andet hos mange unge Akademikere: Sønnens kærlige Ærbødighed for det ældgamle Hjem og Folket, som bor i det.

Jeg ser med nogen Tvivl paa adskilligt af det, der i a v e s især herinde til Ungdommens »patriotiske« Vækkelse, meget af det nationale Organisationsvæsen. Man føler saa ofte, at Rammerne og Programmet næsten er ved at træde i Stedet for Fædrelandet.

Det er ikke saa vanskeligt at faa Ungdommen til at demonstrere for Fædrelandet. Meget sværere er det at vække eller bevare den sande Sønnekærlighed til Hjemmet.

Man vil virke saa meget for Folket. Men saa sørgeligt mange kender jo ikke dette Folk; har ingen virkelig levende Samfølelse med det Folk, i hvis Dyb de stærke Strømninger fra langt tilbage endnu gaar.

Her i Hovedstaden er alt saa blandet, fremmed og hjemligt mellem hinanden, saa det ofte er uhyre vanskeligt at høre de skjulte Folkekilders Rislen.

Men har man hørt dem; er man virkelig kommen i levende Forbindelse med det, der har sit Udspring i vort Folks oprindelige Natur — har man maaske mødt »de stille i Landet«, der er Folkets Marv, og faaet virkelig Indblik i de danske Hjem — saa bliver man varsommere i sin Dom og tvivlende overfor den moderne Organisations-Teknik og det dertil hørende besynderlige Sprog*) — kort sagt: overfor de mange moderne Paahit. Og man siger maaske en skønne Dag til sig selv, ligesom Finnen: Jeg trænger haardt til at lære af mit Folk. Skal jeg udrette noget iblandt det, saa skal jeg vist ikke først og sidst komme som den, der alene har noget at give. Nej, uden Forstaaelse af, at Folket naturnødvendigt kan give mig, den enkelte, uendelig meget mere end jeg det, kommer jeg ingen Vegne.

De har vist »nationale Foreninger« nok herinde. Hvad De maaske savner er en folkelig dansk Opdragelse og Oplysning, saa De nærmes til Folket, ikke, som saa ofte nu, fremmedgøres for det. Der kan ofte være noget uhyggeligt i at iagttage visse patriotiske Demonstrationer herinde, hvis Hensigt ikke mindst var den, at de

*) Forleden læstes i »Nationaltidende« om et nationalt Samfund, »der med Held søger at vække den almene Interesse for vort prægtige Flag«!! Hvorfor ikke ogsaa for vort fortræffelige Modersmaal!

skulde skabe Bevægelse netop ude i Folket. Men — Folket rørte sig ikke; begreb overhovedet ikke noget af det hele. Thi det var i Bund og Grund ufolkeligt. At noget er folkeligt vil sige, at det udspringer af en — ikke litterær — men livsvirkelig Forbindelse med Folkets Liv i Fortid og Nutid og sigter til at tjene Folket ved at hjælpe det indvendig fra gennem Samfølelsen til Fornylse og Fremgang.

Er Spørgsmaalet da, hvorledes f. Ex. Studenterungdommen skal forberedes til virkelig at kunne tjene Fædrelandet, da vil jeg svare her i denne Kres med at tage mit Udgangspunkt i Theologernes Uddannelse, som jeg da ogsaa kender bedst.

Utvivlsomt er det blevet noget bedre med den theologiske Uddannelse siden min Tid. Men jeg staar jo stadig i Forbindelse med mange Studenter og er ikke uvidende om Tilstanden nu — jeg tager vist ikke saa meget fejl, naar jeg siger: Tyngdepunktet i den Oplysning, der vedblivende gives, ligger ikke i vort eget Folks kirkelige, kristelige og folkelige Historie. Tværtimod: jeg tror med Otto Møller*), at vi vedblivende i theologisk Henseende danner en Provins af Tyskland. Det er langt fra saaledes, at vi virkelig har rejst Hovedet og sagt: Med Mænd som Grundtvig, S. Kierkegaard, P. C. Kierkegaard, Mynster, Martensen, Otto Møller osv. har vi Danske ydet noget saa selvstændigt, betydningsfuldt og omfattende, at vi strængt taget ikke behøver at gaa udenlands. I hvert Fald kan vi kun behandle det udenlandske som et Tillæg.

Til dette danske skal de vordende Præster henvises — om ikke af andre Grunde saa af den, at det Folk, de skal ud at virke i, er mere eller mindre opdraget og oplyst af de ovennævnte danske kirkelige Personligheders Arbejde, saa naar man ikke er hjemme i det, vil man oftest være i høj Grad at beklage som Præst. Man kan længe nok stille sig fornemt overfor Udtrykket »dansk Kristendom«; mange unge Præster har dog bittert maattet beklage, at de ikke kendte den.

En Præst maa som enhver anden, der skal udrette noget i Folket, være en folkelig Mand. Og dette betyder, som jeg allerede har sagt det, ikke en Mand, der kan prædike som Ørene klør, eller holde Kaffesnak med »Menighedens« Medlemmer. Det betyder derimod en Mand, der har levet sig sammen med sit Folk og dets Historie i Fortid og Nutid; som er mere eller mindre fortrolig med dets inderste Væsen og oprindelige Natur — hvad der vel vil sige det samme som at have Kærlighed til denne.

Det er vel ogsaa den eneste Vej, ad hvilken den virkelige Dannelse naas. Al sand Dannelse bygger paa det folkeligt givne Grundlag. Og skal de unge Studenter her blive gode danske Præ-

*) hvis Grav nu aabenbart skal kalkes og prydes af adskillige, der ikke ænsede ham, mens han levede og kunde bide fra sig.

ster, da maa de søge altid inderligere at blive fortrolige med Folkets Aand, som den lever i vor Historie; og da maa de — som Finnen, jeg nævnte — være ydmyge nok til at kunne lære og atter lære af deres Folk, ogsaa saaledes som dette er nu.

Det gælder med andre Ord om, at vi snart, ogsaa i disse Kresse, prøver at gøre Alvor af den Dannelse paa Modersmaalet, hvorom der er talt saa myndigt og indtrængende i vort Folk. Og »Dannelsen paa Modersmaalet«, det vil jo sige en Opdragelse og Oplysning, hvori Folkets Oplevelser dirrer og toner. Med den Dannelse faar vi ogsaa den bedste Prædiken, den kristeligt-folkelige: Guds Ord forkyndt af en Mand, der staar i Livsforbindelse med sit Folk.

Naar man da spørger — og saaledes har jeg opfattet Deres Spørgsmaal til mig: Hvad kan Ungdommen gøre for Fædrelandet? — da svarer jeg: Spørgsmaalet er galt stillet. Det er ikke ydmygt nok. Skal det nemlig nogensinde finde sit rette Svar, maa der i hvert Fald først spørges: Hvorledes kommer vi, Ungdommen, vi alle, i det rette Tjenerforhold til vort Folk og Land? Hvorledes kommer vi under dets stærke Magt, saa vi nødes til at gaa dets Ærinde, fordi vi kun saaledes kommer i Overensstemmelse med os selv.